

Д.М. Швайба, канд. экон. наук

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт, г. Мінск, Беларусь

D. Shvaiba, Ph.D. in Economics

Belarusian national technical University, Minsk, Belarus

Рызыка ў агульным і ў тэарэтычным разуменні абароненасці і прыватнасці, неабходна разглядаць як непадзельную комплексную з'яву, уласціваю любой дзейнасці. Праявы цікавасці і аналізу патрабуюць сутнасць рызыкі, яго рысы, складнікі і якасці, узаемадзеянне суб'ектыўнага і аб'ектыўнага ў рызыцы, перадумовы, якія спараджае рызыка ў рэальным жыцці, аспекты ацэнкі рызыкі. У рэальнай фінансава-эканамічнай і кіраўніцкай практыцы паняцце «рызыка» ўжываецца па ўсякаму і не абавязкова правільна.

Risk in General and in theoretical understanding of security in particular should be considered as an indivisible all-encompassing phenomenon inherent in any activity. Manifestations of interest and analysis require the essence of risk, its features, components and qualities, the interaction of subjective and objective risk, the prerequisites that give rise to risk in real life, aspects of risk assessment. In real financial, economic and managerial practice, the concept of "risk" is applied in any way and not necessarily correctly.

УВЯДЗЕННЕ

Рызыка - гэта верагодная пагроза. Адным з базісных азначэнняў тэорыі абароненасці можна лічыць паняцце рызыкі. Само паняцце «рызыка» выкарыстоўваецца ў мностве навук, кожная з якіх выкарыстоўвае ўласныя расклады ў даследаванні рызыкі, што абгрунтавана пэўнай навуковай спецыфічнасцю. У гэтай сувязі вылучаюць сацыяльна-псіхалагічны, фінансава-эканамічны, прававы, медыкабіялагічны і іншыя нюансы рызыкі як з'явы.

Верагоднасць - гэта агульнавядомая мерка аб'ектыўнай здольнасці ўзнікнення якіх-небудзь падзей, а яшчэ, па ўсёй бачнасці,

пагроз і небяспекі як следстваў гэтых падзей. Зрэшты тут з'яўляецца праблема азначэнняў і вымярэнняў верагодных пагроз [1, с. 6].

МЕТАДЫ АНАЛІЗУ РЫЗЫК

У апошнія дзесяцігоддзі і на практыцы, і ў навуцы складваецца падыход да рызыкі як меры да пагрозы [2]. Гэта больш шырокі падыход пры супастаўленні з імавернасным падыходам. У дадзеным падыходзе рызыка класіфікуецца як канфігурацыя 2-ух элементарных мер: верагоднасці негатыўнага здарэння і велічыня дадзенага здарэння. У сувязі з тым, што гэтая камбінацыя, як правіла, разглядае суб'ект пры ўласных дзеяннях і ў існуючых умовах пагроз, то разнастайныя кампазіцыі дадзеных элементарных мер, адэкватныя сітуацыі, даюць магчымасць суб'екту прааналізаваць ступень пагрозы і браць на сябе адказнасць за неабходныя дзеянні (табліца 1.). Кіраванне рызыкамі – 1-на з галоўных тэхналогій нашай цывілізацыі. Гэта, з пункту гледжання шэрагу вучоных [3], магістральны вектар прагрэсу - змяняць адны небяспекі і пагрозы на іншыя.

У сацыяльна-эканамічнай абароненасці пад рызыкай рэалізацыі небяспекі мяркуюць магчымасць падзей, якія вядуць да сацыяльна-эканамічных страт. У гэтым выпадку небяспекі неабходна сістэматызаваць па ступені іх рэальнага ўплыву і аказаных вынікаў на сацыяльна-эканамічную абароненасць. Шэраг навукоўцаў 1-ы клас небяспекі характэрызуюць высокай ступенню ўплыву і важкім уздзеяннем, прадухіленне якога патрабуе правядзення цэлага комплексу мер; 2-гі клас – сярэдняй ступенню ўплыву і вынікамі, прадухіленне якіх прадугледжвае частковае правядзенне комплексу мер; 3-ці клас – невысокай ступенню ўплыву і вынікамі, прадухіленне якіх цалкам верагодна пры правядзенні прэвентыўных мер.

Табліца 1 – Ступень пагроз у залежнасці ад верагоднасці здарэння негатыўнага падзеі і нанесенай шкоды

Верагоднасць пагрозы	Велічыня страт	Верагоднасць рызыкі
$P \rightarrow 1$	$U \rightarrow 0$	$R = 0$
$P = 0$	$U \rightarrow \infty$	$R = 0$
$P = 0$	$U = 0$	$R = 0$
$0 < P \leq 1$	$0 < m < U \leq M < \infty$	$R = f(P, U)$

У навуковых крыніцах для вызначэння верагоднасці рызыкі (ацэнкі ступені рызыкі, аналізу рызыкі) прапануецца

$$f(P, U) = P U, \quad (1)$$

дзе R – ступень рызыкі; P - верагоднасць ажыццяўлення канкрэтнай пагрозы; U - страты ад ажыццяўлення пагрозы.

Існаванне рызыкі звязваюць з магчымастнай прыродай мноства працэсаў, шматварыянтнасцю рэчыўных і ідэйных адносін, у якія ўступаюць суб'екты грамадскага жыцця. У гэтай сувязі - немагчымасць канкрэтнага прадбачанне паходжання меркаванага выніку [8, с. 29; 9; 10, с. 212].

ЗАКЛЮЧЭННЕ

Звычайны расклад, агульнапрыняты ў тэорыі верагоднасці, мяркуюе, што на некаторы аб'ект ўздзейнічае вялікая колькасць розных момантаў, якія мы, у сувязі з абмежаванасцю нашага пазнання, лічым выпадковымі. Іншымі словамі, дадзеная пазіцыя звязана з лімітаваннямі нашых здольнасцяў прапрацоўваць прычынна-выніковыя сувязі і выводзіць следства з зразумелых прычын робячы ўпор на законы прыроды. У той жа час выпадковасць, рызыка і непрадказальнасць, уласцівыя для 1-га аб'екта, маюць усе шанцы прыводзіць да спарадкаванасці і трываласці для ўсяго комплексу.

ЛІТЭРАТУРА

1. Модин, Е. В. Уровень жизни населения российских регионов и экономическая безопасность / Е. В. Модин // Мир науки и образования. – 2016. – № 1. – С. 1–7.
2. Швайба, Д. Н. Основные критерии социально-экономической безопасности / Д. Н. Швайба // Научные труды Республиканского института высшей школы: философско-гуманитарные науки: сб. науч. ст. / Респ. инст. выш. школы. – Мн., 2017. – Вып. 16. – С. 408–414.
3. Швайба, Д. Н. Неотъемлемый элемент защиты от вызовов и угроз: основные критерии социально-экономической безопасности в контексте национальной безопасности Беларуси / Д. Н. Швайба // Белорусская думка. – 2018. – № 2. – С. 48–54.